

הביא לנו יעוץ בפני חברי נוסח בגין

הבנק נקרא כיום בנק דיסקונט וקרמרן הבן עובד עימו עד היום. בשנת 1950 ייסדו משפחות קרמרן ויהודאי את מיפעל עץ לבד. באותה תקופה היו בארץ שני מפעלים דומים לייצור וחקל בקיבוץ משמרות. המיפעל החדש שהוקם היה גדול יותר מקודמיו. העסיק מראשיתו 200 עובדים.

כאשר עמד המיפעל על רגליו חיסלו המשפחות את כל עסקיהם האחרים. הם מכרו את טחנות הקמח, הפסיקו את הסחר ויבוא העצים, ומכרו בהדרגה רבים מקרי קעותיהם בעפולה וחיפה. משך תשע-עשרה השנים הבאות התרכזו המשפחות אך ורק בפיתוח של מיפעל עץ לבד.

אחת ההשלכות לכך היא ששמו של יוסף קרמרן הפך לשם נרדף למיפעל עץ הוא בעליו ומנהלו. לא אחת הוא נקרא בשם "עץ לבד", ועזר וייצמן אף שיבש את השם בחיבה ומכנה את קרמרן ברוח טובה: "לץ אבוד".

בשנה בה הוקם המיפעל יצא יוסף קרמרן, אז צעיר בן 24, לארצות-הברית, נרשם ללימודים באוניברסיטת סיאטל, למד שם שנתיים וזכה בתואר מוסמך ב"מינהל עסקים וביעירות. נראה כי אהבתו של קרמרן האב לעיסוקו הישן, היערות, היא שדחפה את הבן להשתלם במקצוע זה, למרות חוסר הסיכוי לראות יערות במדינת ישראל. או שמא קיווה אז האב שומרי חיות הבן ביערות תסייע לו בייצור חומר רי גלם למפעל עץ לבד. איך שלא יהיה, התוצאה היא שיוסף קרמרן נמנה על הבודדים בישראל שיש להם השכלה אקדמית ביערות.

ידידיו מספרים בהנאה כי השימוש היחיד שעשה במומחיות זו היה לפני שבו"עיים, כאשר חזר מחו"ל יומיים לפני פתיחת ועידת תנועת-החרות, ניסה למנוע מעזר וייצמן לנקוט צעדים שיביאו לידי עימות עם מנחם בגין. "עזר הצביע אז על העצים הרבים שבמחנה", מספרים הידידים, "אבל קרמרן הזהירו שבבוא העת, מרוב עצים לא יראה את היער". וזה בדיוק מה שאירע.

זהב מפורמאיקה

כאשר חזר יוסף קרמרן לישראל בתחילת שנות החמישים, הצטרף לבני הול מיפעל עץ לבד, הוכנסו או לפעילות בתנועת-החרות על-ידי מי שהיה אז איש הכלכלה הבולט שבה: יעקב מרידור. בי אותו זמן החל גם ללמוד משפטים באוני-

תדל כמיטב יכולתו לא רק לא לאבד את מה שהיה לו, אלא להגדיל את הונו ככל האפשר. כאשר אמר לפני כשנה לי שרי-האוצר פנחס ספיר, כי אם יהפוך את כל רכושו לדולארים יהיה עושרו קטן יותר מאשר היה בשנת 1948, הרי לא התכוון בכך לטעון כי הפסיד חלילה כתר-צאה מהשיטה הכלכלית הנהוגה בישראל. היה בכך אולי רק רמז להתדרדרות המת-מדת המהירה בשערה של הלירה היש-ראלית.

טחנות-קמח בעפולה

את הונו ירש יוסף מאביו, שאול קרמרן מן, שנפטר לפני שמונה שנים. קרמרן האב (פירוש השם, בגרמנית, הוא: תגרן) היה כבר במחוז מולדתו שברוסיה עשיר מופלג. הוא שלט אז על רשת טחנות-קמח, יערות, מיכרות מלח וחנויות טבק. כאשר עלה לארץ בשנת 1924, רצה להמשיך בעיסוקיו הקודמים, אלא שבארץ-ישראל לא היו יערות, המלח היה מנופול ור מעשני הטבק היו מעטים ביותר. אבל ל-קמח נצרכו כולם. החליט לטפח במקומו הברט קרמרן האב סביבו וחיפש מקום לשבת בו ולנהל את עסקיו. מבטו נפל אז על עפולה. הוא לא הלך שולל אחרי ספי-סרי קרקעות ורזיונים שמכרו בחו"ל מגר-שם ליהודים ליד בית-האופרה של עפולה. שיקוליו היו פשוטים. עמק יזרעאל נראה אז כאסם התבואה של ארץ-ישראל. היה ברור שאת טחנות-הקמח כדאי לה-קיים קרוב ככל האפשר לתבואה.

יחד עם שאול קרמרן השתקע אז בי עפולה שותפו מרוסיה, יהודה יהודאי. עד היום ממשיכות שתי המשפחות להיות שותפות כמעט בכל עסקיהן. אז בתחילת שנות העשרים, הקימו שתי טחנות-קמח, השקיעו עוד סכום של כ-200 אלף לירות ארץ-ישראליות ברכישת קרקעות ומיבנים בחיפה, על כל צרה שלא תבוא. הרכוש שהצטבר כתוצאה מאותה רכישה משתווה עד היום לרכוש המשפחות החיפאיות עתי-רות הנכסים, כמו משפחות כייאט, יעקב סלומון או הנרי צימרמן.

אפשר לעמוד על מידת עושרו של קרמרן האב גם מהעובדה כי בנו יוסף מחפש עד היום ברחבי העולם יהודי בשם אמסלן, שהיה קשור בעסקים עם קרמרן האב עוד ברוסיה הצארית. אותו אמסלן לווה משאול קרמרן כחצי מיליון דולאר בשנת 1916, ומאו נעלמו עקבותיו ודאק בות הכסף.

אם ימצא אותו קרמרן הבן באחד היי-מים הוא יהיה מוכן לוותר על הקרן. הריבית תספיק לו בהחלט.

ה"לץ האבוד"

משפחת קרמרן התגררה בעפולה מ-עד לשנת 1944. רק יוסף, שנולד בבית-החולים בחיפה, עבר לתל-אביב כבר ב-1941, כדי לסיים את לימודיו התיכוניים במינסיה הרצלית. ב-1943 הצטרף יוסף לאצ"ל, בהשפעת אחיו הבכור שנפל במלחמת העצמאות, ותוך לימודי כלכלה באוניברסיטה העברית בירושלים (אותם סיים בתואר בוגר) היה פעיל באצ"ל תחת פיקודו של פתחיה שמיר, מי שהיה לפני שבועיים מועמד גוש וייצמן לתפקיד יו-שב-ראש הוועדה המתמדת של ועידת תנו-עת-החרות.

כאשר פרצה מלחמת-העצמאות שהה יו-סף קרמרן בחו"ל, בשליחות האצ"ל, חזר לארץ על סיפוגה של אנית הנשק אלטלינה. אחר-כך גויס לצו"ל, שירת בקומנדו הימי תחת פיקודו של יואני בן-נון.

יש הטוענים כי הודות ליוזמת מישי-פחות קרמרן ויהודאי, ששלטו אז למעשה בטחנות-הקמח בארץ, ניצל הישוב מרעב בימים של תחילת מלחמת-העצמאות. הם חזו אז את המלחמה הקרובה, ביקשו לייבא כמויות גדולות של חיטה. כיוון שהיה חסר להם כסף מומן, ביקשו הלוואה לצו-פרץ שייבא זה מבנק אנגלו-פלסטטינה. תחיל-לה דחה הבנק את בקשת הלוואה הגדולה ורק אחרי התערבות ולחץ כבד העניק את הכספים הדרושים והחיטה הגיעה ארצה בזמן. אגב, יחס זה מצד מנהלי הבנק, שהפך אתריכך לזנק לאומי, נחרת בזכר-רונו של שאול קרמרן. כאשר בא אליו באחד הימים ליוון רגנטי וביקש ממנו הלוואה של 10 אלפים ל"ל לצורך הקמת בנק מתחרה בבנק לאומי, קיבל את הכסף.

"הלץ האבוד"

שרים: חלק מן ההשקעה כמענק, וחלק בהלוואה ממשלתית נוחה בריבית זולה.

- באוקטובר 1961 אושרה למיפעל הש-קעה נוספת של כ-2 מיליון ל"ל בהרחבה כללית. אותה שנה מחליטים בעלי המיפעל לייצר בו פורמאיקה.
- פברואר 1965 — השקעה של 1.5 מיליון ל"ל במחלקת הפורמאיקה.
- 1967 — השקעה של 3.5 מיליון ל"ל במחלקת הפורמאיקה.
- 1968 — השקעה של 1.5 מיליון ל"ל במחלקת הלבדידים.

בדיקה שערך מרכז-ההשקעות העלתה כי לא תמיד הושקעו הכספים שהוקצבו לי-מיפעל כפי שנקבע. ההתפתחות המהירה של המיפעל הביאה לכך כי משנת 1967 הושקעו במחלקת הפורמאיקה במקום 3.5 מיליון ל"ל שאושרו לשם כך, 6 מיליון ל"ל. כן הסתבר כי החברה לא עמדה בהתחייבויות הייצוא שלה. בוויכוח שהת-נהל אז בין החברה לבין מכרו ההשקעות טענה החברה כי הביקוש לפורמאיקה בי-ארץ גדל בצורה חסרת תקדים, מבלי ש-ניתן היה לצפות זאת מראש, המכירות לשוק המקומי גדלו פי שלוש תוך ארבע שנים ולכן לא נותרה סחורה לייצוא.

אין ספק כי המנוף העיקרי להצלחת עץ לבד היתה מחלקת הפורמאיקה. פרט לעץ לבד מיוצר מוצר זה בארץ רק על ידי מיפעל 190 השייך לקיבוצי עמק-הירדן. הצלחת ייצור הפורמאיקה בארץ מקורה בסיבה פשוטה ביותר: מכס גבוה המוטל על פורמאיקה המיובאת לארץ. לדוגמא: מטרי מרובע אחד של פורמאיקה בחו"ל מחירו דולאר אחד. מחיר מ"מ בארץ הוא כ-20 ל"ל. ההגנה לפורמאיקה שניתנה על ידי האוצר למיפעל השייך לקיבוצי עמק-הירדן נוצלה במלואה על-ידי קרמרן,

עזר וייצמן בהתייעצות עם מקורביו במי-סדרונות ועידת תנועת החרות. השבוע הס-ת את השילטון בתנועה נגוד. ליד וייצמן: עזר דוד קוליצ' (משמאל) ויגאל גריפל (מימין).

המשפחה החולמת

על קצב ההתרחבות של המיפעל מלמדים הדינים והחשבונות של מישרד המיסחר-והתעשייה:

- בספטמבר 1950, כאשר הוקם המיפעל בפתחת-קוואה, הוא ייצר רק פגלים מפסולת עץ.
- במאי 1951 אושרה למיפעל השקעה בייצור לבדידים.
- במרץ 1956 אושרה השקעה נוספת להרחבת ייצור הלבדידים והקמת המיפעל לסיבית.
- בפברואר 1960 אושרה הרחבה לכל מחלקות המיפעל. הושקעו בו אז 1.9 מיל-יון ל"ל ועוד 275 אלף דולאר. המיפעל הוכר כמיפעל מאושר, קיבל את כל ההטי-בות הממשלתיות הניתנות למיפעלים מאו-

ברסיטת תל-אביב, קיבל בשנת 1957 תו-ר אר משפטן (ללא רשיון עורך-דין כיוון שלא עשה התמחות אצל עורך-דין). פערי-לותו הראשונה בתנועת-החרות היתה בי-תחום הספורט דווקא. הוא היה אחראי לי-פעילות הספורטאית והיה יושב-ראש מר-כז הספורט של בית"ר.

רק ב-1964, כשהוא בן 38 בלבד, נכנס לנכנסת החמישית, לפני סיום תקופת כהו-נתה. היה זה אחרי פטירת ח"כ רפאל דורני. אותה שנה נפטר גם אביו של יוסף, ויחד עם כניסתו לנכנסת לקח על עצמו לנהל את עץ לבד עם שותפיו של אביו. גם אחיו הצעיר, דוד, הצטרף להנהלת הי-מיפעל. שהלך והתרחב והפך לעסק כלי-כלי שיש להתחשב בו.